№ 6 Շաբաթ 19 Փետրվարի 1883 № 6

Խմբագրութեան ուղարկուած գրութիւնները պէտք է լինեն մաքուր գրուած. հեղինակի ստորագրութեամբ ու ճիշդ հասցէով։

—

Գրութիւնները թէ յօդուածները կարող են ենթարկուիլ փոփոխութեան, կը վերադարձւին անձամբ պահանջողներին և առանց պայմանաւորութեան։

ՊՍԱԿ

Տարեկան բաժանորդագինն է Երևանի մէջ երեք րուբլի. իսկ Երևանից դուրս—ամեն տեղ—չորս րուբլի կանխիկ վճարելի։

—

Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն և օտար լեզուներով։ Իւրաքանչիւր բառի վճարն է 2 կոպէկ առաջին անգամի տպագրութեան համար։

Հրատարակվում է շաբաթական մի թիւը։ ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հասցէն՝ Эривань. Въ Редакцію «ПСАКЪ»

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վասը նսեմանում է։ Կ. Հ. Բ. Ը. Երեւանի վարչութեան։ ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ։ ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ։ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ—Մի վաճառք։ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ։

ՎԱՍԸ ՆՍԵՄԱՆՈՒՄ Է

—

Անձնուրացութիւն ու պարտաճանաչութիւնը գրեա անծանօթ են մեր ներկայ գործողներին։ Ամեն ոք ինչ գործ էլ որ ծառայելու կոչվի, ինչ ասպարէզ որ սոք կոչած լինի—այնու ամենայնիւ նա ոչ մի ժամ չի կորցնիլ ուսումնասիրելու, նախագծելու այն, ինչ որ պէտք է, ինչ որ պարտական է անել։ Ինչ քան էլ որ նուիրական, ինչ քան էլ որ բարձր, ինչ պաշտօն յանձնուած չը լինի, այնու ամենայնիւ կամ բնաւին կամ շատ չնչին ուշադրութիւն կը դարձնեն այն խնդրի վրա թէ արդեօք արժանի են իրենք, կարո՞ղ են արդիւնաւորել թէ ոչ։ Այս տեսակ հարցեր այժմ մինչև անգամ նրանց մտքից չեն կարող անցնիլ։ Թէ արդիւնաւորելու, թէ ընդունակութեան, թէ պատիւ ու յարգանք վայելելու միակ չափը այժմ բախտն է համարվում։ Այժմեան մեր հասարակութեան գործիչների մասնաւորները գլխաւորապէս կերպարանուած են առօրեայ հացի, ունայնական դատարկաբանութիւնների—զըւարճութեան ու անձնահաճոյութեան մէջ։

Մեզանում մի որ և իցէ անհատ, լինի դա գիտնական թէ թերուս, ուսուցիչ թէ վաճառական, քահանայ թէ վարդապետ, տեսուչ թէ տեսչուհի, առաջնորդ թէ փոխանորդ, նախ քան թէ որ և իցէ պաշտօն յանձն առնելը, ամենևին ինքն իրեն պարտական չէ համարում նախապէս հաշիւ տալ իր խղճին, նախապէս ուշադրութեամբ քննել իր անձը, իր գիտութիւնը, իր արժանիքը։ Մեր ժամանակում խղճի ձայն չը կայ։ Մեր ժամանակում մինը մեծամեծ բարեկամների շնորհիւ, մինը անձնահաճոյ խնկարկուների նուիրաբերած գովասանքներից կուրացած, երրորդը իր բախտը շահելու դիտաւորութեամբ, չորրորդը իր անունը, իր պատիւը բարձրացնելու ցանկութեամբ աշխատում է մի կերպ բարձրանալ, մի կերպ փող, անուն ձեռք բերել, հռչակ հանել, մեծ երևալ։ Ոչ ամենքն ամենևին չեն մտածում, որ այդպիսով ընդհակառակը թէ իրենց քիչ միջոցներն ունեցած պատիւն են վայր գցում ժողովրդի առաջ, թէ յանցաւոր, պատասխանատու են համարվում իրենց խղճի ու սուրբ գործի առաջ. և թէ իրենց վրա առած պաշտօնի վսեմութիւնն են նսեմացնում։

Եւ քանի՛ քանի՛ փոխ պաշտօններ ունինք այսօր նսեմացած ի շնորհս անպատրաստների անձնասիրութեան, որոնք խղճով ընդունակ չը լինելով կանխապէս իրենք իրենց ճանաչելու, իրենց ուժերը, իրենց գիտութիւնը ուսումնասիրելու, իրենց ընդունակութիւնները, ձգտումները ճշդելու, առանց երկար ու բարակ մտածելու, ամեն պատահած փայլուն բաներից հրապուրվող կանացի խելքով—ասպարէզ են դուրս գալիս—միշտ բարձր պաշտօնների տիրա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.

ՄԻ ՎԱՃԱՌՔ

(Վէպիկ)

Ե.

(Շարունակութիւն և վերջ)

Սոֆիայի տխուր և աշխատասէր բընաւորութիւնը, գովելի վարք ու բարքը և ցոյց տուած առաջադիմութիւնը ուսման մէջ, յարգելի էին արել նրան լուսաւորչական հայոց դպրոցի ղեկավարներին և մանկավարժներին. Նա թերևս մի օրինակելի վարժուհի կը դառնար, եթէ իրենց տեղական համայնքի կրօնամոլ կանոնիկոսը ամեն խստութեամբ չարգելէր նրան մուտ գործելու „հերձուածող" հայերի ուսումնարանում. Իսկ եթէ Նանոն հակառակ այդ կըրքի կամաց յանձնեց Սոֆիային ուսումն սովորելու, դրա համար, կանոնիկոսի ասելով, դեռ ես ազատուած չէր ծանր պատժապարտութիւնից...

—Որ կորչի անմիտ աղջիկը, հայի ուղղութիւն և հոգի կառանալ ի Նախատինք ուղղափառութեան... Հայոց եկեղեցին նզովել են քահանայապետները, իսկ ով որ յանդգնի առնահարելու անսխալական հօր, մեծ—Պապի հրամանը՝ նա զրկուած կը լինի արքայութեան ժառանգութիւնից, որովհետև մեր եկեղեցուց դուրս փրկութիւն չը կայ...—Ահա՛ թէ ինչպիսի խօսքերով երդուեալ պապականը, որին մեր կարճամիտ լուսաւորչականները «հայրենասէր—հայ» խաչաւոր տիրացու են ընծայել, գըրգռում էր կաթօլիկ հայի ատելութիւնը դէպի հայ լուսաւորչականները և նրանց դպրոցն ու եկեղեցին... Մօր ազդեցութեան ներքև առ միշտ խեղդուեցաւ նըրա մէջ ցանկութեան կայծը և երազը...

—Մայրի՛կ, յաճախ կրկնում էր Սոֆիան, մենք դաւանմունքով միայն զանազանվում ենք հայերից, վաղուց չէ, որ մեր պապերը թողնելով ճշմարիտ հաւատը—լուսաւորչականութիւնը, հըրապուրվելով զանազան եզուիթ կըրօնաւորներից, ընդունեցին հռոմէական եկեղեցու դաւանմունքը և այդ աղէտի մասին նրանք թէ և վերջում զղջացին, բայց ուշ էր... Մենք եթէ կրօնով բաժանուած ենք նրանցից, եթէ մեր նախնիքը իրենց նեղ, անձնական (հաշիւը) շահը միայն աչքի առաջ ունենալով, յիմարաբար անջատեցին մեր եկեղեցին նրա, ազգութեամբ, հայրենիքով, լեզուով և սովորութիւններով մենք դարձեալ հայ մնացինք... Թէ օտար ազգերը և եթէ նոյն իսկ Հռոմը ընդունում է մեզ իբրև „հայ" ազգութեան հարազատ անդամներին...

—Գիտեմ, որ այդ անյարգ սևն ու սպիտակը քո հոգին էլ Լիմբոսի բաժին արեց. Դու, յիմար աղջիկ, այդ խօսքերով գործում ես զզուելի մեղք. Մենք հայ չենք, մենք «ուղղափառ—ֆռանգներ" ենք. Մեր եկեղեցին պատկանում է Պօղոս—Պետրոսին. Մենք ճանաչում ենք Պապի գերիշխանութիւնը և անըսխալականութիւնը, իսկ „հերետիկոսները" այդ չունեն... Նրանք գեհենի զաւակներ են, իսկ մենք Յիսուս որդու օրհնած զաւակներն ենք...

—Դուք մոլորուած ոչխարներ էք. Ձեր եզուիթ կանոնիկոսները շատ կարճ ժամանակ միայն կարող կը լինեն կանգուն պահել արևմտեան եկեղեցին Հայաստանում, իսկ նրանից յետոյ, երբ արդէն քեզ նման խաւարամիտ կանանց փոխարինած կը լինի նոր սերունդը, քո պապականութեան փշրուած բեկորների վրա Լուսաւորիչ պապը պէտք է բարձրացնէ իր ներողամտութեան, եղբայրութեան և միութեան դրօշակը...

—Բաւական է, լիրբ աղջիկ. սև լինէր այն օրը՝ որ սրբապիղծ հերձուածողներին յանձնեց քեզ քո անիծած հայրը... Այն օրից ես թաղեցի քեզ և ինձ համար այլ ևս գոյութիւն չունի Սոֆիան...

—Մայրի՛կ, ախր քեզ՞ ճանապարհից հանել են այդ խաւարեայ պապականները... Նրանք հաւատացնում են ագէտ ժողովրդին, թէ փրկչի նման անմեղ է, թէ մեղքով չէ ծնուել Հռովմի պապը...

—Լո՛ւր... վերջապէս հրամայում եմ քեզ.—շէշտելով ընդհատեց մայրը.

Զ.

Սոֆիայի հասակը և գեղեցկութիւնը հրապուրել էին երիտասարդներից շատերին և այս բանին ոչ սակաւ նպաստեց նրա մօր հասարակաց պատկանելը.

—Պէտք է միայն մի երկու րուբլի ընծայել մօրը կամ արբեցնել նրան և դուստրը՝ որքան կուզէ թող պարկեշտ լինի, կամայ ակամայ պիտի հնազանդուի մեր կամքին... Այսպէս էին մտածում շուայտ երիտասարդներից ոմանք, բայց ի զուր...

Թէև բամբասասէր ամբոխը զանազան պատմութիւններ յօրինեց Սոֆիայի մասին, բամբասեց դրան այս և այն անձնաւորութեան հետ, բայց այդ բոլորը չար լեզուների և նախանձի արգասիք էին. օրիորդը բացի Սարոյից ոչ ոքին չէր մտածում անգամ սիրելու...

Ամառնային մի օր Սանթուրը և նրա ընկեր գոնչագլուխ Սեփոն մի գռեհիկ և կոպիտ ռուս գինուորի հետ մտնելով Նանոյենց տունը, առաջարկեցին Սոֆիային ամսական 15 ր. վարձատրութեամբ նրան հայ լեզուով կարդալ և գրել սովորացնել...

—Այդ իմ մայրս գիտէ—պատասխանեց խոնարհութեամբ աղջիկը—սակայն արգելել մի ահագին մարդին հայերէն սովորացնել ես անկարող եմ...

—Լաւ, Սանթուր, այդ իմ գործն է, թող սպասէ երեխայքը ամեն օր մտա գործէ մեզ մօտ. Սոֆիան ինչպէս կարգն է կը կատարէ ձեր խնդիրը...—մէջ մտաւ մայրը.

Սոֆիան այդ անմխիթար երևոյթից ազդուած՝ մտաւ իր նեղ և փոքրիկ սենեակը, թերևս մի քանի կաթիլ ճակատագրական արտասուքներով իր վերաւոր սրտի թախիծները ամոքելու...

—Տեսնո՞ւմ ես, որ աղջիկը չէ համաձայնում...—ցածրիկ ձայնով ասաց Սանթուրը.

—Ոչինչ, ես կը համոզեմ և վերջապէս կը հրամայեմ նրան կատարելու այդ. բայց մեր պայմաններին համաձայն է գինուորը...

—Այսինքն՝ աղջիկը առաջին գիշեր յանձնել պ. Գեգոլին և յետոյ թող տալ նրան, Սոֆիային, լինել „նըսիմում" մեր բրաունիքի ներքև...—վրա բերեց երրորդ անձը, գոնչագլուխ Սեփոն.

—Այո, այո, հենց այդ...—ասաց ֆռանգ Նանոն.

—Ես իմ յատուկ ստորագրութեամբ կապահովացնեմ քեզ... Եւ ասեմ, գիր է խօսում միայն «ամուսին" անունը, իսկ սորտը իրեն պահելու է բոլորովին չեզոք... այդ ուրիշ բան է, ի հարկէ, եթէ հայի ախր. Նա թոյլ չէր տալ իր կնոջը պանդոկի մէջ ծառայելու... սրանք առհասարակ այդ կողմից օրհնած են... Նշանդրէքի համար պ. Գեգոլին մի լաւ մատանի է առել. Դու աշխատիր Սոֆիային մի կերպ համոզեցնելու նրա հետ...

—Բայց քեզ լաւ ապահովացրու, վերջում չը լինի թէ թշնամին ծիծաղէ մեզ վրա և աղջիկը ապարդիւն գնայ մեր ձեռից—ընդհատեց մայրը.

—Մի առաջարկութիւն էլ—մէջ մը-

նում և ոչ մի արդիւնք, ոչ մի սըր-
տոտ ու յառաջադիմութիւն ցոյց չը
տալով, այլ երես են ծեծում, անպա-
տիւ, ծաղրի ու ծանակի առարկայ
են դառնում հասարակութեան աչ-
քում: Այս ամենը բաւական չէ. պէտ-
քում նախանձոտ մեն նաև փակը,
նա ատամներում են բարձրը, անպատ-
ւում մեծարելին:

Ինչպէս չը նախանձոյ քաշանալի
փոխանութիւնը, երբ անցեալ օրուայ
ազէտ, անուս խաւարամիտը, մեկ
հարիւրաւոր կապեր, անփորձական
անհատը մամլենների միջոցով այսօր
անպատ է բարձրացել, այսօր քաղա-
քում է դարձել, ժողովրդի հովիւ-
ը է կոչվել: Ինչպէս չը նախանձոյ
առաջնորդական ու յաջորդական
պաշտօնի փոխանութիւնը, երբ պէտ-
ութեանների վրա բազմած են անպէտ,
անկամք, նիւթապաշտ ու ագէտ ե-
պիսկոպոսներ ու վարդապետներ, ո-
րոնք ի շնորհս իրենց բնաւորութեան
պարկեշտ լինելով միանգամայն ժո-
ղովրդի աչքն ու յարգանքը դէպի ի-
րենք, տեղեր են առել, ատեն են
առել իրենցից խորշելու, խոյս տա-
լու, իրենցից զզուելու... Ինչպէս չը
նախանձոյ առաջութեան փոխանութիւ-
նը, երբ պէտ պաշտօնի մէջ են մա՛րդ,
որ բարեկամների, է՛ որ լոկ հաշակի
է որ ոլորմոթեան շնորհիւ այն-
պիսի անհատներ, որոնք արժանի
չեն մինչև անգամ այդ պաշտօնի
փինաչիները լինելու: Ինչպէս չը նը-
ախանձոյ լրագրութեան փոխանութիւնը,
երբ հանդէս են գալիս եկել խմբա-
գիրներ, որոնք այս կամ այն անձին,
հիմնարկութեան վրա մի տեսակ
դրվաստանքներ թափելը կամ կարծիք-
ներ յայտնելը փողով են ծախում,
երբ այդտեղ — լրագրի մէջ — փոխանակ
ճշմարտութ, արդարը, ազնիւը պաշտ-
պանելու, փոխանակ անաչառու-
թիւնը, անկողմնապահութիւնը ան-
պայման թագաւորելու, ընդհակա-
ռակը կիրքը, ատելութիւնը, անձ-
նական հաշիւները, խարդախութիւնն
ու արծաթսիրութիւնն է վեհապե-
տողը: Ինչպէս չը նախանձոյ քարոզ-
չի, պրօպագանդիստի կոչումի փո-
խանութիւնը, երբ կաշառուած է նը-
րանց լեզուն, փծառուած է նրանց
սիրտը: Վերջապէս ի՞նչպէս չը նախ-
անձոյ երեսփոխի — պատգամաւորի
փոխանութիւնը, երբ նա իրեն ըն-
տրող հասարակութեան փափագը
դաւաճանի, երբ հասարակութեան
կողմից իրեն հաւատացած պարտու-
թիւնը վաճառի...

Մինչդեռ կեղծաւորութիւնը ղէնք
է, բարեկամութիւնը միջոց, կաշառը
զօրաւոր է, մինչդեռ կամքին գրպանն
է հրամայում և ոչ առողջ բանա-
կանութիւնը, հայրենասիրական ճա-
ռաքանութիւնները, պերճախօսու-
թիւնը, ուսումը, գիտութիւնը, հա-
մալսարան ու գիմնազիա—եղած պատառ
ձեռք բերելուն են ծառայում՝ փակը
միշտ նախ կը լինի:

Մինչդեռ մենք ծնուած ենք փո-
ղին սպասել լինելու, ուրիշի ձեռ-
քին ղէնք դառնալու, մինչդեռ մեր
գործիչները ոտքից ցղլուխ սպառա-
զինուած են պձու ձ մաքերով, մինչ-
դեռ նրանք կապուած են աշխար-
հիս հետ անձնական կապերով՝ փակ-
մը միշտ նախ կը լինի:

Վակը միշտ նախմացած կը լինի,
քանի որ պարտաճանաչութիւնը, ան-
ձնուրացութիւնը, բարեխղճութիւնը
լոկ վերացական խօսքեր են մեզ հա-
մար:

Կ. Հ. Բ. Ը. ԵՐԵՒԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

—

Մշակի ընթերցողներին արդէն
յայտնի եղաւ թէ ինչ այլանդակ
կերպով վերջացաւ բարեգործական
ընկերութեան Երևանի ընդհանուր
ժողովի երկրորդ նիստը: Այլանդակ
ենք ասում, որովհետև աւելի պատ-
շաճ խօսք չենք գտնում: Երևանը
այն քաղաքներից է որ բազմա-
տեսակ վէրքեր ունի դարմանելու
կարօտ, որ տանտաւոր պիտոյքներ
ունի հոգալու: Երևանի համար
անպատճառ հարկաւոր էր մի տե-
սակ հոգաբարձութիւն, որ իր ու-
շադրութեան առարկան դարձնէր այդ
քաղաքի հարազատ զաւակների
մտաւորի և բարոյականի բարգա-
ւաճումը: Այդ տեսակ հոգաբար-
ձութիւնը կարող էր լինել Կովկա-
սու հայոց բարեգործական ընկերու-
թեան վարչութիւնը Երևանում,
թէև մենք իր ժամանակին և այժմ
էլ բողոքաւոր ենք ընկերութեան կա-
նոնադրութեան մի քանի յօդուածների
դէմ: Սակայն չաւ օք-որտի պէտքէ խոս-
տովանել, որ անցեալ վարչութիւնը,
այդ ընկերութեան ձիւղը, շատ խոհ
դանդից իր գործադրութեան հենց
առաջին քայլափոխերում: Նա փո-
խանակ հետզհետէ հասարակութեան
համակրութիւնն ու յարգանքը ա-
ւելի և աւելի շահելու յօգուտ և
ի նպաստ այդ ընկերութեան, փո-
խանակ ամեն կերպ աշխատելու թէ
իր կազմակերպութեամբ, թէ իր
նպատակի ու ժողովների կանոնաւո-
րութեամբ ու կարգապահութեամբ
և թէ վերջապէս իր գործունէու-
թեամբ գրաւելու ժողովրդի սէրն
և ուշադրութիւնը, ընդհակառակը
հենց ինքը առիթ տուեց հասարա-
կութեանը թերահաւատելու, ինքը

տու գոնջագլուխ Սէփոն—պէտք է այժ-
մէն իսկ արգելել Սարայի երթևեկու-
թիւնը ձեզ մօտ... հակառակ դէպքում
մեր մտացածները յօդս կը ցնդեն և ծի-
ղերս ապարդիւն կանցնեն...

—Այդ՝ ճշմարիտ, որ շատ ծանր
կչիռ հարցէ. Սարոն չը գիտեմ, բայց
զաւակս սիրահարուած է. ըստ երևոյ-
թին, շատ զժուար է սրանց միմեանցից
բաժանելը...

—Ну, что скажете, маменька, зайти мнѣ завтра? ընդհատեց զինւորը:

—Աղջիկ, Սոֆիա, դուրս արի տես
ի՞նչ է հարցնում այս Փոանց զինւորը:

Թէյոր ամօթից շառագունած, դէմքը
պլլըլուն, արտասուքի աղի կաթիլները
պաղ աչքերից գլորելով՝ դուրս եկաւ
օրիորդը իր սենեակից:

—Դիտես, Սոֆիա, հասարակ զին-
ւոր չէ, սա համալսարանը աւարտած
երդուեալ հաւատարմատար է եղել ի-
րենց քաղաքի նահանգական դատարա-
նում. շատ հարուստ և օգտաւոր
մարդ է. ամսական 15 ր. եմ խօսացել,
իսկ եթէ չես կամենում կանոնաւոր կեր-
պով գրել կարդալ սովորեցնել, գէթ
անունն ու ազգանունը գրել սովորաց-
րու. Այդ ինձ հարկաւոր է. ասում է.

—Մայրի՛կ, վերջապէս ամօթ է...
դրանով ես կարատաւորեմ ուսման և
ուսումնարանի անունը, կը նախատեմ
իմ պատիւը և օրիորդական կոչումը...
—մեղմ ձայնով ասաց Սոֆիան.

—Այստեղ առանձին ոչինչ չը կայ,
գեղեցիկ դաստար փող շահելու մի-
ջոց է... ընդհակառակը պատիւդ աւելի
կը բարձրանայ. ինքդ կը սովորես ռու-
սաց լեզուն թէև սա պօլեակ է...

—Ես չեմ հասկանում թէ ի՞նչ է
նշանակում այդքան գովել դրա նման
մի կեղտոտ սոլդատին. պօլեակ է, փառ-
տարան է, հարկաւոր է ելնի.

—Դա շատ պարզ է. ես կամենումեմ
ասել, որ մեզ մօտ երթևեկողը կը լինի
մի նշանաւոր մարդ և ոչ թէ հասարակ
զինւոր...—հառաչելով Սոֆիայի իր
մայրը: Այնուհետև պ. Սարաեովը—
այդպէս էր կոչվում ռուս զինւորը—ո-
րը չը կարեցաւ նրանց տանից, իսկ կեղ-
ծաւոր սիրականի Սարոյի երթևեկու-
թիւնը հետզհետէ պակասում էր...

Է.

—Սարօ ջան, քո շնորհիւ ես մայր
եմ դարձել արդէն, իսկ Աստուծոյ օգ-
նիր, ազատիր ինձ այս ամօթանքից...

—Ի՞նչ կարող եմ անել, հոգեակ,
ես բոլորովին անզօր եմ և մոլորուած,
—կեղծ կարեկցական ձայնով պատաս-
խանեց Սարոն.

—Մոլորուելու ոչինչ չը կայ. բաւա-
կան է միայն քո ցանկութիւնը ինձ ա-
զատելու...

—Ի՞նչպէս...

—Մտադրա՞ծ ունեմ և երդումդ...

—Աղաւնեակս, առ ժամանակ ես չեմ
կարող ամուսնանալ. պատճառները ար-
դէն քեզ յայտնի են...

—Սարօ, նշանակում է դու ձգտեցար
իմ կուսական անմեղութիւնը և պատի-
ւը միայն և եթ քո բոլեական զգայական
կրքերին զոհ բերել. նշանակում է դու,
սրիկայ խաբեցիր... դու բարդապէս
սպանեցիր ինձ...

—Հանգստացիր հոգիս, դու իմ կինը
կը լինես երբ և իցէ, մեկ ոչ չը կայ. ե-
թէ աշխարհին մի գեղեցիկ զաւակ ըն-
ծայես...

—Բաւական է, բաւական, որքան որ
շողոքորթեցիր ինձ...

—Մի գաղտնիք կայ քո մէջ վարա-
գուրված... Դու ցնորուել ես. Նոր սի-
րականներդ յափշտակել են մտացդ զօ-
րութիւնը...

—Նոր սիրականներ... այո, հասկա-
նումեմ այժմ... Նա մնաց իր սենեա-
կը, բայց աղէխարշ արտասուքը չը դա-
դարեցաւ ամեն առաւօտեամբ սաստիկ
նրա ...

—Վախենաս մի, ամբողջ տարի լաց
եղէր. եթէ ես անպատասխանի քեզ. դու
փոխարէն գիտե՞ս թէ ինչպիսի ընծաներ
եմ տուել քո մօրը...—ամեն առաւօտ-
եամբ խօսեց ինքն իրեն Սարոն և դուրս
գնաց նրանց գոնից, ուխտելով այլ ևս
մտա չը գործել այնտեղ... և ճշմարիտ,
որ նա հաստատ կը մնար իր մտադրու-
թեանը, եթէ միայն Սոֆիայի նամակնե-
րը չը ծանուցանէին նրան...

„Սարօ, հոգեակ—գրում էր նա—եթէ
դու գլխեցիր ուխտ և երդումդ, ես այդ
անելու անզօր եմ. ես պարտաւոր եմ կի-
ցել սիրույդ խորոցակով, աղաչում եմ
գէթ վայրկենական այցելութիւններով
մխիթարիր մի դժբաղդ աղջկայ, որ քո
կամակատարութեանը զոհ բերեց ամեն
բան՝ անունն և պատիւ"...

Սարոյ ժամանակից յետոյ հիւան-
դութեան պատրուակով անկողնի դա-
տապարտուած Սոֆիան, ընծայեց աշ-
խարհին մի փոքրիկ արու զաւակ, որ
լաթի մէջ պարուրուած՝ դյուեցաւ եկե-
ղեցու դռան մօտ իր մի քանի ժամերի
կենդանութիւնից յետոյ, վերջին շունչը
այնտեղ աւանդելու.

Որդեգրութեան և որդեսպանութեան
այդ գաղտնիքը խնկապէս թաղուած մը-
նաց մի քանիսի սրտում...

Ը.

Այն օրից շատ չէր անցել, որ ճա-
նաչելով Սոֆիայի գովելի յատկութիւն-
ները և մոռանալով հեռու պահել նրան
մօր զզուելի գործերից և դառն պա-
րագաներից՝ մի քանի բարեսիրտ ան-
ձինք արժանաւոր վարձատրութեամբ
նրան մի ազնիւ գործ առաջարկեցին...
Օրիորդը սկզբում մեծ ուրախութիւնով
յանձնառու եղաւ այդպիսի մի գործա-
վարութիւն, սակայն մայրը տրտնջում
և դանդաղ էր յարուցանում դարձեալ
դէմ, որ յանդգնում է հակառակել
իր կամքին.

Երկու օրից յետոյ Փոանց նամակ
ընթերցք էր տալիս. նրանց մօտ հրաւի-
րուած էին պ. պ. Դիգոլին. Սոլդատի
Սանթուրը և գոնջագլուխ—Սէփոն, իսկ
Սարոն մեծ դժուարութեամբ զիջու օ-
րիորդի գրաւոր աղերսանացը՝ ընդհա-
նուր ուրախութեանը մասնակցելու...
Այդ երեկոյեան կատարվում էր Սոֆիա-
յի և Սարաեովի նշանադրութեան հան-
դէսը.

—Քեզ եմ ասում—համբուրելով
արտասուող աղջկայ ամօթից արեան
գոյն ստացած այտերը, ասում էր պ.
Դիգոլին—այդ քո փեսին հայի լեզու
սովորեցրու, նեղնչէք դրա մէջ հայկա-
կան ոգի...

—Իսկ Աստուծոյ միանգամայն սպա-
նեցէք ինձ, ես չեմ կարող հնազան-
դուել և կին դառնալ մի այդպիսի հրէ-
շին... Ես ուխտել եմ երբէք չամուս-
նանալ...

—Նաղ կանէ, բայց հաղ կանէ..
—վրա բերեց գոնջագլուխը.

—Դա մի տեսակ կանոն է. ի հարկ
աղջիկը այդպէս կասի. բայց հաւատա-
ցիր պ. Դիգոլի, որ կարճ ժամանակ
սրանք պէտք է պաշտեն միմեանց.

—Բոլորովին ճշմարիտ է...—վկայեց
պ. Դիգոլին. Իսկ մեր սև երես յարո
ողնկան բուռն ուրախութեամբ, թէ
դա արտաքուստ վարագուրված էր
տեսակ տխրութիւնով, լուռ էր և մտ
երբ թէ իրեն սիրող սրտի հետ ցաւ
կից է լինում... Նրանք բոլորը թ
անուշանելուց յետոյ միացին իրեն
հոգի. Զինւորը յանձնեց յափշտ
նշանի մատանին, բայց փոխարէն
արհամարհելից հայեացք ստացաւ նր
նից..

—Цалуй, цалуй...—ասում էին
սայթէին ամեն կողմից և թէպէտ վ

պատճառ նըա նոյն խոկ և տաք որակի պայծառ։ Այս հանգամանքը արդարև ցաւալի երևոյթին պէտք է համարել։ Ցաւալի, որ այդ տեսակ ընկերութիւնները չեն կարողանում հասնել իրենց նպատակին, որ սուրբ են տալիս ընկերութիւնների վարիչ կառավարիչներ, չընայելով որ սովորաբար թարմ ուժերն են լինում այդ տեղերում ժողոված։

Այս ամենի տխուր հետևանքը ի նկատի ունենալով՝ ընկերութեան անդամները — ինչպէս հաւաստիանում ենք — մի քանի են ներկայացրել բ. ընկ. տեղւոյս վարչութեանը յայտնելով որ նախկին ընդհանուր ժողովները անկանոն են եղել. հետևապէս և նրանցից կայացրած բոլոր վճիռներն էլ անկանոն. ուստի և պահանջում են նորից ընդհանուր ժողով հրաւիրել և նորից ձեռք առնել թէ ընդհանուր ժողովի նախագահ ու քարտուղար և թէ վարչութեան անդամներ ընտրելու։

Չենք կարող չը համակրել այդ հանգամանքին. որովհետև այսպիսով մենք ուղղակի տեսնումենք մի պարզ և բարի ցանկութիւն վերջին ընդհանուր ժողովի պատճառած զզուելի կերպով ընկ. վայր ընկած վարկը բարձրացնելու, արած մեծ սխալը ուղղելու, մանաւանդ եթէ խուսափի և միանգամայն յարգելի պատճառներ լինեն առաջ բերուած բողոքագրի մէջ։

Որքան էլ որ գործեր կատարելու ընկերակցական եղանակը բարձր և ցանկալի լինի, այնուամենայնիւ այնպիսի մի ժողովրդի մէջ, ինչպիսին մեր ժողովուրդն է, հարկաւոր է մեծ ուշադրութիւն դարձնել այն անհատների ընտրութեան վրայ, որոնց առաջնորդութեամբն ու ղեկավարութեամբ պիտի ժողովը ընթանայ։ Թող ոչ անհատի աստիճանի բարձրութիւնը, ոչ պաշտօնի մեծութիւնը, ոչ հասարակութեան մէջ բաղդի բերմունքով բռնած դիրքը ի նկատի ունենան ընտրելու, այլ գլխաւորապէս ուշադրութիւն դարձնեն նրա ներքին արժանաւորութիւնների, նրա ընդունակութիւնների, նրա հմտութեան վրայ։ Փորձը ցոյց տուեց որ մի նախագահի անընդունակութիւն, անփորձութիւնը քանդում է ամեն բան։

Մեր լսածին նայելով՝ վաղը Բ. Ը. տեղւոյս վարչութիւնը կազմելու է ընդհանուր ժողով։ Կասկած չունենք, որ ընդհանուր ժողովը կը համաձայնի նոր ընտրութիւններ անել։ Ինքն ըստ ինքեան յայտնի է որքան կարևոր է պէտք է խուսափել այնպիսի բաներից, որ յետոյ քանդուելու չդատապարտուէր, որովհետև դա մեծ հարուած է գործի յառաջ ընթացքին։ Այս պատճառով որպէս զի բարեգործական ընկերութիւնը կարող լինի Երևանում ժողովրդականութիւն ստանալ, հասարակութեան կողմից սէր և համակրութիւն վայելելով իր գործունէութեան շրջանը ընդլայնել, որպէս զի էլ այսու հետև չը կրկնուեն այն վհատեցուցիչ ու զզուելի տեսարանները, ընդհանուր ժողովը պարտական է ամենայն զգուշութիւն գործ դնել խելացի և ընդունակ մարդու ընտրել ընդհանուր ժողովի նախագահի պաշտօնում. որովհետև ընկերութեան կատարելի բոլոր խոշոր խնդիրներն այդ ժողովներում են լուծւում սահմանում և ուրեմն պէտք է որ լինի իր գործին տեղեակ անհատ, որ ընդունակ լինի թէ ժողովը կառավարելու թէ պահանջուած կարգապահութեան մէջ պահելու և թէ այդ ժողովները շահելու։

Վերջացնելով մեր խօսքը այսքանը միայն կաւելացնենք, որ քաղաքիս հայ հասարակութիւնը շատ բաներ է սպասում այդ ընկերութիւնից, որ և այդ ընկերութիւնը շատ բաներ ունի կատարելու ժողովրդի համար և շատ բաներ կարող է կատարել, միայն եթէ գիտենայ խելացի և հմուտ կերպով իր գործերը վարել, եթէ գիտենայ ուղղակի անհատական արժանաւորութիւնները գնահատել, եթէ գիտենայ վառերին ու անպէտքներին իր միջից հեռացնել ամենևին չընկճուելով կոյր բաղդի բերմունքի առաջ։ Թող նա ամեն ձիգ թափի արթուն և զգաստ առաջնորդ ընտրի իր համար. ապա թէ ոչ կոյր առաջնորդը նրան դէպի խորխորատը կը տանի։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լսումենք քաղաքային բժիշկ և Առողջապահական թերթի խմբագիր Պ. Լևոն Տիգրանեան արդէն ստացել է թոյլտւութիւն մի հրապարակական դասախօսութիւն անելու։

* * *

Անցեալ «12-ին» տեղւոյս առաջնորդական Ս. Սարգիս եկեղեցու տօնն էր. կար և մատաղ. Մենք մատաղի համար ժողոված փողերը ապարդիւն ենք համարում. Նախ այն պատճառաւ որ այդ մատաղից զրկուած է լինում աղքատ դասակարգը, որի անունով լինում է մատաղը. երկրորդ որ

տարականը մտածում էր իր հարսնացուին համբուրելու, բայց աղջկայ անհաճութեան ցոյցերը արգելք էին լինում մի այդպիսի վստահութեան... Սոֆիայի աչքերը արտասուքի աղբիւրներ էին դառել...

Ընթրիքի ժամանակ Սոֆիան որ ումի զօրութիւնով Տ.-ցի միլլիօնատէր վաճառականը իր ծնկան վրայ էր առել, մնում էր կեանքի և մահուան դէմ. Նրան ստէպ—ստէպ համբուրում էր պ. Գրիգորին. Այդ երևոյթը միանգամայն մահ էր նրա համար...

Ամենքը ըմպեցին նոր նշանադրուածների կենացը. ամենքը մի մի մաղթանքներ արին նրանց ապագայ բարօրութեանը համար, սակայն կեղծաւոր Սարօն իր վերջին բարեկամութիւնը և սէրը (??!) աղջկան ցոյց տալու համար, հրաժարեցաւ նրանց կենացը ըմպելուց..

—Գինի գործածելու ես բնաւ սովորութիւն չունեմ... —Ահա այս էր նրա պատասխանը։

Նրանք բոլորը հարբեցան և հեռաբար ուրախութիւնը կրկնապատկեցաւ. իսկ ամենից ուրախ էր Գրիգորին, որ իր ծնկան վրայ իր դրկի մէջ ունէր անմեղ որսը...

—Նախատինք, ամօթ և թուք քո երեսին, լրբ՛ս, տե՛ս թէ ինչ օրի թողեցիր մի անմեղ աղջկան, դու սպանեցիր ինձ. . . —դառն հեկեկանքով ասում էր Սոֆիան.

—Դրանում ես մեղադրում եմ քո մօրը. նրա ցանկութիւնն էր ամուսնացընել քեզ դրա հետ. Ես վաղօրօք խընդրեցի քո ձեռքը, բայց նա մերժեց ինձ.. լռելս անզօր է արտայայտելու սիրոյ այն ջերմ զգացմունքը, որ ունեմ դէպի քեզ... Ա՜խ, երանի թէ մի վայրկեան բացուէր իմ սիրտը քո առաջին և դու այդտեղ կարդայիր քաղցր սիրոյ յիշատակը . . . Բայց դժբաղդաբար դու այժմ յափշտակուած ես իմ ձեռքերից, իմ ձեռից... —Արդարացնում էր ինքն իրեն Սարօն.

—Իզո՜ւր իզո՜ւր կամենում ես վարագուրել ճշմարտութիւնը. ես հասկանում եմ ամեն բան. սակայն ձայնս խեղդուած է և իրաւունքս կաշկանդուած . . . գոնէ խղճա՛ ինձ, ասա՛ արդեօք այս սուս փեսան դատարկ պատրուակ չէ՞... արդեօք այստեղ թաղուած չէ՞ մի խորը գաղտնիք...

Չէ՛, չէ՛, այդ կողմից դու բոլորովին միամիտ կաց. դու այդ զինուորականի կինը կ'լինես մանաւանդ, որ ինչպէս տեսում ես, դա նշանաւոր փաստաբան է, զարգացած և ունևոր մարդ. թէև միճակուել է կարճ ժամանակով զինուորութեանը. . . Նա կաշխատի, դու կիմանաս քո անելիքը . . . —համոզում էր Սարօն.

Արևելքը սկսել էր պարզուել. Եկեղեցիների մեղմ և ներդաշնակ զանգահարութեան ձայնը տարածւում էր աւետում, երբ մեր պ. պ. հիւրերը առանձնապէս մի—մի համբոյր դրօշմելով նշանադրուած Սոփիայի աչքերին և սեղմելով նրա մօր և փեսացուի ձեռը՝ դուրս գնացին տնից.

Սոփիան մնաց յուսահատ, ապշած և սրտաբեկ... Նա անիծում էր իր ճակատագրական թշուառութիւնը, իր գոյութիւնը և բաղդը...

Թ.

Մի երեկոյ Սոփիայի կարճահասակ, նենգ և խարդախ մայրը—ֆռանց Նանոն յայտնեց երիտասարդական խմբին, որ Սոփիան կսկսի իր գործը առաջիկայ շաբաթից, որովհետև շուտով կատարուելու էր նորա հարսանեաց հանդէսը և թէ նա արդէն նշանադրուած է մի ռուս զինուորի հետ.

Տիրեց ընդհանուր զարմանք. նորա մնացին արձանի պէս լուռ և անշարժ... իսկ Սոփիան ամօթից կարմրեց, վարդի գոյն ստացաւ.

Այդ ձեր կամքն է, բայց ամուսնութիւնից յետոյ կարող էք հրաժարուած համարել ձեր աղջկան իր պաշտօնից... այս եղաւ նրանց վերջնական պատասխանը.

Տղայք ասաց նրանցից մէկը, երբ օրիորդը իր մօր հետ տուն ուղարկուեցաւ. այս ի՞նչ տարօրինակ երևոյթ է, փոքրի շատ է զարգացած հայ աղջիկը սուս զինուորի կի՞ն... չլինի սորանում մի գաղտնիք կայ թագնուած...

Անպատճառ, վրա բերեց երկրորդը աշխատենք, տեղեկանանք և եթէ աղջկայ համաձայնութիւնը չկայ գործում, փրկենք նրան այդ անարգանաց և խայտառակութեան գրկից...

Դուք նկատեցի՞ք թէ ինչպէս շատափունեցան օրիորդի այտերը, երբ մայրը լրաբեր արտասանեց սուտ փեսի անունը.

Այստեղ անպատճառ մի թակարդ կայ լարուած... խեղճ աղջիկ, դու պէտք է զոհ գնաս ով է իմանում ինչ բարբարոս մտադրութեան... պարոնայք, եկէ՛ք աշխատենք ազատելու այդ անմեղ զոհը կորստեան խորխորատից.

Եկէ՛ք... ասացին նրանք միաբերան և որոշեցին բոլոր անելիքը այսպէս՝ նախ ծանօթանալ գործի մանրամասնութիւնների հետ, ապա եթէ հակառակ օրիորդի կամաց կատարւում է այդ, ձեռնտու միջոցներ ընդունել նրան փրկելու...

Ժ.

Հետևեալ երեկոյեան խմբից երկու երիտասարդներ, որոց յիշում է ընթերցողը մեր պատմութեան առաջին գըլխում, մուտ գործեցին Սոփիայի մօտ և հակառակ օրիորդի կամաց այդ բանի կատարուելը համոզեցին, ուստի մի յարգելի անձնաւորութեան համաձայնութիւնը ստանալով՝ նորա կողմից անմիջապէս խնամախօս ուղարկէ *) այս բանին թէ և օրիորդը յայտնի էր իր պատաղասականութիւնը սակայն մայրը ճանաչելով ուսանողին առել մօտ իր „ազգութեանը" (!) և դաւանանքին քան թէ հայ լուսաւորչականներին, նա միանգամից բացուել էր „հերձուածողների" հետ խնամութեան դաշն կապելու...

Մարդասէր երիտասարդները ի զո՜ւր ճիգերը վատնեցին ազատելու մի աղջիկ կորստեան երկից. Ի զո՜ւր նոքա վերանորոգեցին Սոփիայի ալեկոծ սրտի դառըն մորմոքը, նրա լացն ու թացը...

ԺԱ.

Մի բարձր շինութեան վերնայարկում բաւականին զարդարուն սենեակի մէջ, զրասեղանի առաջ, գրիչը ձեռին նստած էր յղարակոլը, իսկ նորա հանդէպ սենեակի մէկից մինչև միւս ծայրը մտախոհ և գլխիկոր երթևեկում էր հաալէկ և բարձրահասակ մի ակնոցաւոր կղերական, որի զգեստը, կերպարանքը և դէմքը շատ աւելի պաշտօնեայ կաթոլիկի էր նմանում, քան մի գռեհիկ գիւղացու որ բաղդի բերմունքով կանոնիկոս էր դառել. . . այդ պաշտօնեա թելադրում էր Սոփիայ Մովսիսեանի մետրիկական վկայականը և յաճախ կանգ առնելով՝ փղձկացնում էր իր նախկին և մաղձոտ սրտի արգադրութիւնները.

— Այդ „Արմաշիկերը" շատ ցածր և կեղտոտ մարդիկ են. Դու թոյլ մի տար կնոջդ յարաբերութիւն ունենալ նրանց հետ... Նոքա ճշմարիտ Քրիստոնէութեան շաղից դուրս են հանել անմեղ աղջկան, կ'ներշնչեն նորա մէջ հերձուածողների սկզբունքը. Դոցա եկեղեցին և ուսումնարանը մուտ գործելը պէտք է խստիւ և խստիւ արգիլես... Հա՛ս այս է իմ խորհուրդը և աղաչանքը քեզ. Բարով վայելես, բարով միասին ծերանաք... բազմաւոր և երջանիկ լինէք...

Հայր Կանոնիկոսը արդէն աւարտել

*) Որքան յիշումեմ, այս սովորութիւ իր ժամանակ մի յօդուած տպուեցաւ „Մեղւում": Ծանօթ. հեղ.

չարժէ մի օրվայ համար հարիւրաւոր մանէթներ ծախսել։

Մանրամասնութիւնների մասին մի այլ անգամ։

* * *

Շնորհակալութեամբ ստացանք Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց հրատարակած պ. Թէրզեանի՝ Քերականութիւն աշխարհաբար լեզուի գրքոյկը։ Տիպը և թուղթը շատ մաքուր են։

* * *

Դարձեալ յայտնում ենք մեր անցեալ տարուայ պ. պ. բաժանորդներին, որ ահա շուտով կը ժամանի Մարտի մէկը, որից յետոյ այն բաժանորդները, որոնք չեն նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը ներկայ թւականի համար, այնուհետև էլ չեն ստանալ Պսակի համարները։ Ուստի ցանկացողները թող բարեհաճեն օր առաջ յայտնել իրենց ցանկութիւնը։

* * *

Հաստատ աղբիւրից տեղեկացած ենք որ Ս. Սինօդը տակաւին ոչինչ կարգադրութիւն չի արել նոր Կաթուղիկոս ընտրելուն համար։ Նա գուցէ ուշ է դարձել ճշմարիտ որ աւելի կարևոր առարկայի վրա — ինչպիսին կանոնադրութիւնն է։

* * *

Դուցէ յաջողի մեզ Պսակի եկող համարից սկսել հրատարակել, նորոգ հանգուցեալ Գէորգ Դ. ամենայն Հայոց Կաթուղիկոսի լիակատար կենսագրութիւնը։

* * *

Ամսոյս 13 ին, երեկոյեան 7 ժամին, պատահումէ հետևեալ եղելը. Երեւանայ բնակիչ Ենոքս Աւագեանն իր տանը նստած ընթրելիս է լինում. յանկարծ ներս են թափվում երեք պարսիկ. մինակ շորերով և սկսումեն զանազան խեղկատակութիւններ անել։ Տան տէրը բաց է անում քսակը որ դրանց փող տայ. բայց դրանք հետզհետէ չափազանցութեան են հասցնում իրենց շարժմունքները։ Դրանցից մէկը ձեռքը գցումէ Ենոքի կնոջ ճակատից ոսկիքը պոկելու։ Կինը, որ նոր ծննդկան է լինում պառկած, ընդդիմանում է. պարսիկը՝ ձեռքը գցումէ նորածին մանկան բարձրացնում որ սպանի, մայրը վիջանում է իր նորածնի կեանքը ճակատի ոսկիներով փրկել. միւսները այս միջոցին յարձակվումեն Ենոքի վրա և ծանր կերպով վիրաւորում են։ Սրանց աղաղակներից օգնութեան է վազում հարևանը, որ ներսից փակած գտնելով դուռը՝ կոտրահան է անում ու ներս սրծնում. այս ժամանակ դուրս են փախչում աւերը ձեռքերին պարսիկները, որոնցից մէկին բռնում է հարևանը. սակայն դրան էլ մի քանի խոր վէրքեր հասցնելով՝ փախչում են չարագործները։ Ենոքի յայտնումն անըլական ոստիկանութեանը, որ և ձերբակալումէ չարագործներին։ Ասումեն իբր թէ Ենոքին այդ պարսիկներից մէկը 17 ր. փող է պարտական եղել և և այդ պարտքը ստանալու համար արդէն կատարողական թերթը ստացած է եղել Ենոքը և այս օրերում պիտի գրաւէր պարսիկ պարտատէրի տունը։

* * *

Տեղում մի նոր ձևի գողութիւն է դուրս եկել օրեր. Արարատի կողմից նամակ են գրում աղա Մարկոսին թէ խնդրումեմ գրաբերիս ձեռքով ուղարկես ինձ մի 30—40 ր. որ շատ ու շատ հարկաւոր է։ Եւ այս նամակն ուղղակի տանում են տալիս Մարկոսին փող ստանալու համար։

ԽԱՌԸ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդումեն ՇՆԴԱԻԹ գիւղից իրենց Դ. քահանայի հետևեալ սխրագործութիւնների մասին։

«Այդ քահանան հովվում է երեք գիւղի ժողովուրդ. սա բաւական է, որ զանցառութիւններ գործի առանց այն էլ իր պարտականութիւնները չը ճանաչող ու չը կատարող մի քահանայ։

Սա պատկանում է քահանաների այն տեսակին, որոնք մի աչքով չեն նայում աղքատին և հարուստին։ Եթէ հոգեվարքում գտնվող հիւանդը հարուստ տանից չէ, անկարելի է մեր տէրտէրին գիշերը տանից դուրս բերել, այնպէս էլ կնունքը, թաղումը, պսակը եթէ աղքատ տանից է, կը խեղդուի մինչև կը կատարի։

Մի փաստ, որքան անհաւատալի թուի, այնքան և ճշմարտութիւն է, Մի մեռելցի օր, երբ օրհնում էր հարուստների գերեզմանները, վերջացնելուց յետոյ դիմումեն այդ քահանային գիւղի չքաւորներից մի քանիսը նոյն կարգը կատարելու խնդրքով։ Քահանան մերժումէ, «ես ձեզ համար չեմ եկել գերեզմանոց» ասելով, հրաժարվումէ իր պարտքը կատարելուց։ Խեղճ ժողովուրդ, էլ ում նով մխիթարես, ումից օրինակ առնես, երբ քահանաներդ, հովիւներդ անխիղճ, անբարեխիղճ մարդիկ են... Դու մեղաւոր չես, եթէ ընկնում ես գայլերի ատամը...

Այս պարտազանցութիւնները կատարվումեն միայն ձմեռվայ ընթացքում, իսկ ամառուան ժամանակ էլ չունի որ և է կարգ միջնելու, որովհետև պարապած է լինում առևտրով։ Մեծ մասամբ գութանը և ուրիշ մթերքներ է տանում Երեւան ծախելու. երկու երեք օրով ուշանում, համոզուած լինելով, որ գիւղացիք զբաղուած են իրենց դաշտային աշխատանքներով. պսակուելու, մեռնելու վրա չեն մտածի...

Այսքան պարտազանցութիւնները պսակում է մեր հայրը մի անվայել անքաղաքական վարմունքով։ Վախճանուած կնոջը փոխարինել մի ուրիշ որի սանամայրը շնորհաւորեց մի հացկերոյթով, որին ներկայ էր գիւղի հասարակութիւնը։

* * *

ՂԱՐՍԻՑ ստանում ենք Փետրվարի 1-ի գրած հետևեալ բաց նամակը «Երեկ անցեալ Սրբազան առաջնորդի մօտ ուսուցչական խմբի հրաւիրանաց ժամանակ ձեր կինայր խմուցաւ «Ազգային եկեղեցու գիրը» յօդուածը մեծ ազդեցութիւն ու տպաւորութիւն արեց. այժմ բոլորքեանք գործնականապէս ճանաչում են ձեր ազատ ու լուրջ բարի ձգտումները։ Կեցցէ՛ք Դուք և կեցցէ՛ ձեր «Պսակն»։

* * *

Հ. ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ հաղորդումեն, որ այժմ գիւղացիների գործերը լաւ է գնում ի շնորհս նորընտիր հաշտարարձանի աշխատանաց։

* * *

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրումեն. «Նորին բարձր սրբազնութիւն Մակար Արքեպիսկոպոսն արդէն դուրս է եկել Թիֆլիսից դէպի Էջմիածին»։

* * *

Նոյն տեղից. «Դէորգեան Բարթուղիմէոս վարդապետին Խորվիրապ աքսորելու ամենամեծ շարժառիթն եղաւ այն հանգամանքը, որ նա փոխանորդ մի եպիսկոպոսի ընտրելով սպանելու [illegible] թիւնն իր անձին պաշտպանութիւն խնդրելու համար։ Այժմ լսում ենք որ Մանկունին և իր թեկնածուն Թիւլպէնտճեան բողոք են ներկայացրած եղել Վաղարշապատի Հաշտարար դատաւորին մի [illegible] վարդապետի վրա, որ նա վստահութիւն է ունեցել Կ. Պոլիս մանաւոր նամակով Վեհարանի մէջ պատահած անօրինութիւնների ու յանցանքութիւնների ճշտապէս գրելու։ Դատաւորը յետ է դարձրել բողոքը օրինաւոր պատճառ բերելով։ Բայց արդեօք ո՞վ կը լինի, որ Մանկունուն յիշեցնի.... Չենք կարող միևնոյն ժամանակ չը զարմանալ Կ. Պոլսի Հայոց Պատրիարքարանի վրա, որ դեռ չեն ճանաչում Էջմիածնայ Սինօդին. դեռ չէ խնդրել որ Սինոդի ներկայացուցիչն նոյն ինքն Մանկունին և իր ընկ. են կազմում, ուստի և նրանք պիտի պատասխանեն այդ տեսակ գրութեանց։

Խմբագիր հրատարակիչ
ՎԱՍԱԿ ՊԱՊԱՋԱՆԵԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երևանի ՏԵՂԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է Կովկասու Հայոց Բարեգործական Ընկ. Մեծ. անդամներին ընդհանուր ժողով, Փետրվարի 20 ին, կիւրակէ առաւօտեան 10—11 ժամին, Դպրոցական դպրոցի դահլիճը՝ վարչութեան գործառնութեան անվաւեր լինելու հարցը քննելու, համաձայն ստացած յայտարարութեան։

էր իր գործը, երբ Փանոս — Նանոն ներս բերեց մի սկուտեղ զանազան ըմպելիներով, որոց հետ միասին նա մատուց սուրբ հօրը պ. Դէլոքի ընծայած մետաքսեայ գեղեցիկ գիշերուայ գլխարկը... Նկատելով այս եղունի կերպականը բաւական ուրախութեամբ սահ կանգնած' իր բոլոր գետեղած օրհնութիւնը չը խնայեց շռայլելու նորա մատուցած ընծաների փոխարէն։ Բայց հերձուածողների գործից և եկեղեցիներից հեռու պահել Սոփիային. Նա պատուիրեց կրկին և կրկին։

Բաւական գիշեր էր անցել, որ զօրանք և փեսայ ուրախ—ուրախ իրենց բնակարանը վերադարձան. այնտեղ նրանց առաջին գործը եղաւ մի ստորագրութիւն ստանալ Սոփիայից զինւորական իշխանութեանը ներկայացնելու համար. սակայն սրտալից աղջիկը չհամաձայնեցաւ կատարել այդ առաջարկութիւնը... Սպառնացին ու երես միայն վեշտացած կամեցաւ հեռանալ, բայց Նանօն և Աարոն թախանձեցին մի փոքր էլ սպասել մինչև որ յաջողուած կ'լինէր նրանց աղջկան համոզելու։

— Երժանաւոր տղայք խնդրումեն իմ ձեռը. իսկ դուք մարդավաճառ բարբարոսներ, անմտութեամբ կամենումէք զոհ բերել ինձ Ձեր հաճոյքին... դուք թշնամի էք իմ անբաղդ գոյութեանը. ես այդ գիտեմ և կ'զգամ... — դառն հեծեծանօք ասումէր օրիորդը. բայց նորա աղերսանքը և աղեխարշ արտասուքը չը կարողացան շարժել այդ բարբարոսապէս մեռած մարդկանց մէջ խղճի և գթացմունքի ձայնը...

Ժ.Բ.

Երեք հինգ օրից յետոյ մի պայծառ և գեղեցիկ երեկոյ, երբ երկինք վառել էր իր գիշերային լապտերը, երբ արծաթափայլ աստղերի անհամար բազմութիւնը լողումէր կապուտակ ովկիանոսում, „Նըգեմ" և նորա հանդէպ դրա նուաղ անշուք բնակարանը նոյնպէս լուսաւորուած էին բազմաթիւ մոմերով և լապտերներով, այդ երեկոյեան Սարակոյի և Սոփիայի պսակն էր։

Պ. Դիզօլէն խաչեղբօր պաշտօնով հարսի և փեսայի հետ կառքի մէջ նստած' դիմեցին Յունական եկեղեցին, ուր եկեղեցու պաշտօնեան կատարեց այդ երկու անձերի ամուսնութեան խորհուրդը, օրհնեց նրանց Աստուծոյ և բոլոր սրբերի անունով...

Հետևեալ գիշերը իրենց պայմանի և կապակցութեան համաձայն Սոփիան յանձնուեցաւ պ. Դիզօլին, որ իր սրբապղծութեան, նենգութեան և չարութեան պատիժը ստացած, առաւօտեան վաղ, արշալոյսի հետ աճապարեց հեռանալ դէպի իր հայրենի քաղաքը... իսկ մի քանի օրերից յետոյ „Նըգեմ" պանդոկի կառավարչուհին Տիկին Սոփիայ Սարակովան էր... այժմ նրա բարեխօսութիւնից օգտուումէր ամեն մի պատահական այցելու...

Ժ.Գ.

Այդ անցքից մի տարի յետոյ տեղական հասարակաց կանանց թւում կը տանվումէր նաև մի 17 տարեկան նորատի և գեղեցիկ կին, որի [illegible] ամուսինը աւարտած ծառայութեան շրջանը իբր հարազատ կնոջ և զաւակների պահանջման համաձայն, հայրենիք էր վերադարձել. Նորա մայրը ամսական մի որոշ վարձատրութեամբ յանձնել էր նորան վերագրեալ անառակաց տունը.

Դա մեզ վաղածանօթ Սոփիան էր...

ԿՐՊԷ

Дозволено цензурою Г. Эривань, 19 Февраля 1883 Պսակ լրագրի տպարան Типографія газеты «ПСАКЪ» (ПАПАДЖАНОВА)